

Podle druhého recenzenta *ne*

Do nového ročníku náš časopis vstupuje mimo jiné s mírně upraveným formulářem pro recenze. Při této příležitosti chci zprostředkovat nahlédnutí do blackboxu, kterým recenzní řízení někdy je. Název textu v sobě kombinuje dvě věty, které si získaly jistou minulost. Jde v první řadě o větu *Podle kompjüttru ne* (v originále *Computer says no*) pocházející od postavy Carol Pivkové z britského komediálního seriálu *Malá Velká Británie*. Zároveň na facebooku existuje stránka *Reviewer 2 must be stopped*, kde akademičky a akademici sdílí své frustrace z recenzního řízení.

Obě situace naznačují, že po zaslání recenzních posudků z redakce nastává u autorstva někdy moment *ne nepodobný* tomu z *Kafkova Procesu*. Vědí, že jejich článek nebude publikován, ale vlastně tak úplně nevědí proč, případně co bylo možno udělat lépe.

Každý časopis má svou misi. Slouží určitému publiku, jemuž chce přinášet kvalitní texty věnované tématům a zpracované přístupy, které očekává. Redakce, recenzenti i redakční rada obdržené rukopisy posuzují v zastoupení tohoto publika. To, že některé rukopisy zasláné do redakce nakonec v časopise nevyjdou, nutně nemusí znamenat, že jsou špatné, a rozhodně to není míněno jako odsudek akademických či dokonce obecně lidských kvalit autorů.

Časopis pro právní vědu a praxi míří primárně na akademické publikum. I přes druhou část svého názvu (vycházející z rané historie časopisu) pouze výjimečně publikuje texty zaměřené čistě na právní praxi. Naší ambicí je publikovat texty, jež budou relevantní i s několikaletým odstupem. Právě tehdy totiž mohou být čteny. To ukazují i počty stažení elektronické verze článků nebo počty citací v databázích Scopus či Crossref.

Zcela klíčovou roli v procesu publikace hrají recenzenti. Například Joseph Weiler se ve svých editorialech k tomuto tématu opakovaně vrací¹ a řadu jeho názorů prezentovaných v těchto textech sdílím. Časopis by bez recenzentů nemohl existovat a ani autoři by bez recenzentů nemohli publikovat své texty. To, že je někdo ochoten komentovat cizí text a pomoci jeho autorovi tím, že poukáže na slabiny jeho argumentace a poskytne podrobnou zpětnou vazbu, jejíž zapracování text výrazně vylepší, je důležitým příspěvkem k fungování akademické komunity. Zatímco pro autory je publikovaný text klíčem k jejich kariéernímu postupu, identita recenzenta zůstává světu utajena a jeho podíl na publikaci je odměněn jen tím, že mu autor poděkuje v poznámce pod čarou. Souhlasím s Weilerem, že univerzity

¹ Například WEILER, J. H. H. Peer Review in Crisis. *European Journal of International Law*. 2012, roč. 23, č. 2. DOI: <http://www.doi.org/10.1093/ejil/chs032>; WEILER, J. H. H. Peer Review Redux. *European Journal of International Law*. 2014, roč. 25, č. 3. DOI: <http://www.doi.org/10.1093/ejil/chu068> nebo WEILER, J. H. H. Peer Review – Institutional Hypocrisy and Author Ambivalence. *European Journal of International Law*. 2020, roč. 31, č. 4. DOI: <http://www.doi.org/10.1093/ejil/chab008>

by měly hledat cesty, jak recenzování zohlednit při odměňování, při výběru nových zaměstnanců či při rozhodování o jejich postupu, podobně jako se v těchto procesech zohledňují publikace.²

Čas recenzenta je to nejcennější aktivum, které jako šéfredaktor mám k dispozici. Bylo by neodpuštělným plýtváním posílat do recenzního řízení všechny rukopisy, které redakce obdrží. To, že je rukopis postoupen recenzentům, znamená, že existuje významná šance, že by mohl být publikován.

Recenzenti mají někdy dojem, že nejdůležitější na jejich posudku je závěrečné stanovisko o tom, zda má být rukopis publikován. To nás jistě zajímá, nicméně mnohem důležitější je, zda se rukopis věnuje tématu, které je odborně relevantní, zda je text pouze kompilací toho, co již bylo napsáno, či si autor klade zajímavou otázku a předkládá na ni vlastní odpověď, a především, zda je jeho argumentace korektní. Dostane-li redakce (a následně i autor) po měsících čekání jedinou větu „článek se mi nelíbí, je strašný“, něco nezafungovalo, jak mělo. Nabízí se jako vysvětlení liknavý přístup recenzenta, ale chyba mohla být i na straně redakce při rozhodnutí, zda má být rukopis recenzován, či při výběru recenzenta.

Nejčastějším výsledkem recenzního řízení je doporučení rukopis upravit či přepracovat. Recenzenti doporučí, jaké další argumenty či prameny by měl autor zohlednit. Měli by při tom dokázat rozlišit, kdy je rukopis špatný, a kdy autor fundovaně prezentuje plausibilní odborný názor, s nímž recenzent nesouhlasí.

Konečné slovo při rozhodování o tom, zda bude rukopis publikován, má redakční rada. Její členstvo je reprezentativní z hlediska oblastí práva i metodologických přístupů, což umožňuje při jednání rady posoudit pestrou paletu rukopisů. Má-li redakční rada k dispozici dva podrobné posudky, které vyzdvihují klady rukopisu a upozorňují i na slabá místa, což autor následně zohlednil v revidované verzi rukopisu, je projednávání rukopisu velmi krátké. Jindy se však redakční rada musí vypořádat s protichůdnými doporučeními recenzentů či s autorovou argumentací, proč konkrétní doporučení recenzenta v revidovaném textu nezohlednil.

Zatímco čaroděj nechodí pozdě ani předčasně, některým rukopisům se může stát obojí zároveň. Informace, že vláda postoupila novelu zákona do připomínkového řízení, může být předčasná v tom směru, že s několikaletým odstupem bude zajímavější spíš informace, jak vypadala konečná verze schválená parlamentem. Než by byl rukopis publikován, mohla by ta informace být zároveň i opožděná, neboť by legislativní proces mezitím pokročil a projednávaný text by již mohl vypadat jinak, aniž by k tomu přispěly podněty obsažené v rukopisu.

Některá témata jsou příliš obecná na to, aby je bylo možno zpracovat ve formě článku. Nemá-li být analýza příliš povrchní, bude lepší o takovém tématu napsat knihu. Naproti tomu některé postřehy jsou zajímavou glosou například k soudnímu rozhodnutí, nicméně ona zajímavá myšlenka nevydává na plnohodnotný článek.

V začátcích své existence byl náš časopis rovněž důležitým informačním zdrojem pro právní praxi. Devadesátá léta se vyznačovala překotnými změnami právní úpravy všech právních

² WEILER, 2020, op. cit., s. 1187–1188.

odvětví. Málokdo s nimi stačil držet krok a neexistovalo mnoho jiných možností, jak se o tom, co právě platí a co konkrétní novela přinesla, dozvědět. V současnosti je možno řadu věcí vyhledat na internetu a existují jiné platformy, kde se lze o novinkách v právní úpravě dočíst. Nejspíš už dnes by podobný informační článek shrnující podstatné změny v právní úpravě určitého institutu dokázala sepsat i umělá inteligence, a je tak otázkou času, než ji začne právní praxe ve větší míře využívat i tímto způsobem. Podobné texty už tak nejsou pro časopis zajímavé a posunul se i okruh jeho čtenářů výrazněji směrem k akademické veřejnosti.

Poznávacím znamením rukopisu vhodného pro náš časopis je, že po jeho přečtení je možno napsat shrnutí podobné těm, kterými níže představuji články vydávané v aktuálním čísle. Takový rukopis totiž není pouhým popisem právní úpravy či judikatury, nýbrž řeší konkrétní odborný problém a z textu je zřejmé, k jakému řešení autor dospěl.

V tomto čísle

Kolektiv autorů tvořený Petrem Lavickým, Evou Dobrovolnou, Bohumilem Dvořákem a Zdeňkem Pulkrábkem svým článkem *Abrahadabra, iudicium duplex! Aneb o náhradě nákladů řízení o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví* reaguje na recentní stanovisko pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st 59/23. Podle autorů právní názor Ústavního soudu není správný a argumenty vyslovené Ústavním soudem na jeho podporu jsou dílem nesprávné a dílem nemohou vést k závěru, který z nich Ústavní soud dovodil. Autoři se obávají, že argumentace obsažená v odůvodnění stanoviska může vést k oslabení preventivní funkce náhrady nákladů řízení. Mohla by totiž vést k tomu, že ani v jiných řízeních nebude ukládána povinnost hradit náklady řízení úspěšné protistraně.

Článek Luboše Brima *Promlčení práva kapitálové obchodní společnosti na splacení vkladu* vychází z teze zastávané i v judikatuře Nejvyššího soudu, tedy že se právo obchodní společnosti domáhat se na společníkovi splacení dlužného vkladu promlčuje. Autor se věnuje situaci, kdy je společnost v úpadku a nastává konflikt mezi zájmem na ochranu práv věřitelů a společníkovou námitkou promlčení. Luboš Brim vychází primárně z německé judikatury a doktríny a přichází se závěrem, že námitka promlčení vznesená společníkem vůči uplatnění práva na splacení vkladu ze strany insolvenčního správce může být rozporná s principem poctivosti a zákazem zneužití práva.

Kateřina Hájková ve svém článku *Kauzální nejistota v medicínskoprávních sporech* rozebírá situace, v nichž pacient utrpěl újmu na zdraví, je prokázáno, že lékař nejednal *de lege artis*, avšak není zřejmé, zda je mezi těmito skutečnostmi příčinná souvislost. Navrhuje v případě prokázané hrubé chyby lékaře pracovat s presumpcí kauzality a v případě ostatních „běžných“ chyb snížit požadovanou míru důkazu.

Článek Tomáše Svobody *Zajištění nezletilých cizinců a zvláštní standardy Evropské úmluvy o lidských právech: jejich výklad a použití v českém právu* si klade otázku, zda právní úprava detence nezletilých obsažená v zákoně o pobytu cizinců odpovídá podmínkám plynoucím z judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále „ESLP“). ESLP sice zcela nevyloučil možnost zajistit nezletilé cizince, avšak z práva na svobodu a ze zákazu mučení plynou podmínky,

kteří v praxi takový krok často znemožňují. Autor dospěl k závěru, že česká právní úprava nepracuje s konceptem osob ve zranitelné situaci, ač podle judikatury ESLP připadá u těchto osob zajištění v úvahu až jako poslední možnost, nejsou-li k dispozici alternativy. Dosavadní judikatura Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu je podle autora v řadě dílčích ohledů neaktuální nebo rozporná s požadavkem efektivní ochrany lidských práv.

Jakub Valc ve svém textu *Anonymní dárcovství gamet ve světle rozsudku ve věci Gauwin-Fournis a Silliau proti Francii* předkládá case note nedávného rozsudku ESLP. Svou kritiku rozsudku zasazuje do kontextu existující judikatury a literatury k dárcovství gamet a souvisejícím právním a etickým problémům.

Článek Pavla Saláka *Právní praxe meziválečného Československa u kupní smlouvy v obchodním právu* je případovou studií ohledávající jeden konkrétní aspekt dualismu vzniklého tím, že recepční normou byla v roce 1918 převzata pro české země rakouská úprava, kdežto na Slovensku právní úprava uherská. Autor rozebral dobovou judikaturu a komentářovou literaturu a dospívá k závěru, že navzdory značné podobnosti obou právních předpisů regulujících kupní smlouvu se jejich interpretace a aplikace rozcházela a komentářová literatura prakticky ignorovala judikaturu z druhé části republiky.

Jaroslav Benák
šéfredaktor